

УДК: 811.161.2

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАРТИТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ МОВИ ТЕКСТІВ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕМАТИКИ

Баранник О. Ю., канд. філол. наук, доц.

Державний вищий навчальний заклад

«Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Постановка проблеми. В українській мові існують словесні комплекси, що складаються з назви цілого та слова, яке вказує на частину від цього цілого. Такі словесні поєднання ми називаємо партитивними конструкціями (партитивний – від лат. *pars, partis* – частина), а їх компоненти – визначником цілого та парціальним визначником відповідно.

У партитивних конструкціях виділяємо три різновиди:

1. видільні партитивні конструкції, у яких частина «виділяється» з цілого за допомогою прийменника з (рідше – **з-поміж, з-проміж, серед**): *три з будинків, яесь із завдань, кілька серед будівельників;*

2. партитивні конструкції членованого цілого, у яких частинний визначник представлений дробовим числівником або його іменниковим аналогом: *дві треті будинка, половина будівництва, третина мешканців;*

3. партитивні конструкції вимірного стандарту, у яких парціальний визначник виражається назвою одиниці виміру за міжнародною метричною системою мір (*кілометр шляхопроводу*), назвою одиниці виміру рідких та сипучих тіл (*тонна піску*), а також загальнопоширеною назвою одиниць міри та ваги побутового характеру (*відро цементу*).

Мета дослідження. Партитивні конструкції широко представлені в різних стилях української мови. У дослідженні ми ставимо завдання проаналізувати партитивні конструкції, які використовуються в мові текстів архітектурно-будівельної тематики, встановити продуктивність уживання того чи іншого їх виду. До цього часу мова текстів цього тематичного спрямування з цього погляду не аналізувалась.

Виклад матеріалу. У мові текстів архітектурно-будівельної тематики наявні партитивні конструкції усіх трьох різновидів.

Видільні партитивні конструкції в порівнянні з іншими двома різновидами використовуються в мові текстів архітектурно-будівельної тематики менш широко, проте їх структурні моделі тут досить різноманітні.

Так, конструкції з **числівниковою парціальною частиною** домінують у масиві видільних партитивних конструкцій мови текстів архітектурно-будівельної тематики. Вони представлені в різноманітних варіантах: з кількісними або порядковими числівниками в ролі парціальної частини. Визначник цілого в окреслених конструкціях, як правило, маніфестований іменником або числівником. Найчастіше партитивні конструкції з числівниковою парціальною частиною мають у своєму складі атрибутивний поширювач, експлікований прикметником або числівником. Останній кількісно уточнює назву цілого, від якого береться частина, і є типовим поширювачем для мови текстів архітектурно-будівельної тематики.

Серед партитивних конструкцій із **займенниковою парціальною частиною** переважають сполучення з означальним займенником *кожен (кожний)* у ролі частинного визначника та іменником у ролі назви цілого. У конструкціях такого типу поряд із частинним визначником, вираженим займенником *кожен (кожний)*, іноді може

бути визначник цілого, виражений займенником, функціонально співвідносним з іменником.

Партитивні конструкції із займенниковою залежною частиною мало типові для мови текстів архітектурно-будівельної тематики через те, що будівельно-нормативний дискурс характеризується граничною точністю та однозначністю, а концентрація займенників може заважати цьому.

Партитивні конструкції з парціальними частинами, вираженими іншими частинами мови, для текстів архітектурно-будівельної тематики не є типовими.

З трьох видів партитивних конструкцій у мові текстів архітектурно-будівельної тематики приблизно з однаковою частотою використовуються партитив членованого цілого та партитив вимірного стандарту.

Так, партитив членованого цілого в текстах архітектурно-будівельної тематики використовується в трьох різновидах:

а) конструкції, парціальний визначник яких виражений дробовим числівником;
б) конструкції, парціальний визначник яких виражений іменниковим еквівалентом дробового числівника: *половина, третина, чверть* (найпоширенішим є компонент *половина*);

в) конструкції з відсотковою парціальною частиною. Слід зазначити, що серед партитивних конструкцій на позначення членованого цілого в текстах архітектурно-будівельної тематики цей різновид є найбільш поширеним.

Широко в текстах архітектурно-будівельної тематики представлений партитив вимірного стандарту. Як правило, тексти нормативного спрямування (ДБН, проекти будівельних норм, технічні свідоцтва, експертизи, тощо) містять конструкції, парціальний визначник яких виражається назвою одиниці виміру за міжнародною метричною системою мір (*метр, кілометр*), а також назвою одиниці виміру рідких та сипучих тіл (*тонна, кілограм, кубометр*). Текстові ж масиви т. зв. побутового інформаційного характеру насичені, крім вищезазваних різновидів партитивних конструкцій вимірного стандарту, сполученнями, частиною яких є загальнопоширені назви одиниць міри та ваги побутового характеру (*відро, мішок, лопата, лист* тощо).

Висновки. Партитивні конструкції – досить поширене в багатьох функціональних різновидах літературної мови явище. Органічним компонентом мовного масиву є вони й в архітектурно-будівельному дискурсі. Проте тут, як і в інших функціональних різновидах мови, семантико-синтаксична партитивність має певні свої особливості. Ці особливості простежуються як у наборі релевантних для архітектурно-будівельної мови видів партитивних конструкцій, так й у варіантності їх моделей. Пріоритетними для мови архітектурно-будівельних текстів є партитиви членованого цілого та вимірного стандарту, зокрема у власне дробовому, заміщеному дробовому, відсотковому варіантах; з парціальним визначником, представленим назвою одиниці виміру за міжнародною метричною системою мір, назвою одиниці виміру рідких та сипучих тіл, загальнопоширеною назвою одиниць міри та ваги побутового характеру. Зразки третього різновиду партитивних конструкцій (видільного партитива) в аналізованих текстах репрезентовані поодинокими випадками, що зумовлено особливостями спектру тих понять і категорій, які є об'єктами архітектурно-будівельної діяльності.

Список використаних джерел

1. Українська мова : енциклопедія. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2002. 820 с.